

УДК 349.6

**АДАПТАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ
ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

**ADAPTATION OF UKRAINIAN ENVIRONMENTAL LEGISLATION
TO THE EU STANDARDS**

Шпарик Н.Я.,

*аспірант кафедри трудового, аграрного та екологічного права
Львівського національного університету імені Івана Франка*

У статті досліджено основні моменти становлення та розвитку права довкілля Європейського Союзу. Проаналізовано особливості адаптації законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля. Відображено основні вимоги до України в рамках прийняття Угоди про асоціацію на прикладі двох директив із сектора управління довкіллям та інтеграції екологічної політики у інші галузеві політики, які повинні бути апроксимовані протягом найближчих трьох років.

Ключові слова: право навколишнього середовища ЄС, Директива ЄС, Угода про асоціацію, екологічне законодавство України, адаптація, апроксимація.

В статье исследованы основные моменты становления и развития права окружающей среды Европейского Союза. Проанализированы особенности адаптации законодательства Украины до права ЕС в сфере охраны окружающей среды. Отражены основные требования к Украине в рамках принятия Соглашения об ассоциации на примере двух директив из сектора управления окружающей средой и интеграции экологической политики в другие отраслевые политики, которые должны быть аппроксимированы в течение ближайших трех лет.

Ключевые слова: право окружающей среды Европейского Союза, Директива ЕС, Соглашение об ассоциации, экологическое законодательство Украины, адаптация, аппроксимация.

In the article, the main issues of the EU environmental law appearance and development are researched. The peculiarities of the Ukrainian legislation adaptation to the EU law in the sphere of the environment protection are analyzed. The main demands to the Ukraine within the scope of the Association Agreement, for example demand as to the directives' adaptation in three years' perspective as to the environment administration and as to the environment policy integration are singled out.

Key words: EU environmental law, EU directive, Association Agreement, environmental legislation of Ukraine, adaptation, approximation.

Актуальність теми. Право Європейського Союзу є показовим прикладом забезпечення якісної регламентації суспільних відносин у будь-якій сфері життя європейського громадянина. Економічні та соціальні показники у цьому потужному об'єднанні держав-членів свідчать про високий рівень не лише писаного права ЄС, але і механізмів його втілення. Специфічна внутрішня правова система та значні фінансові санкції, які застосовуються до держав-членів у разі їх бездіяльності по втіленню стандартів ЄС, є хорошим шансом для України у спробі вирватися із забюрократизованої і неефективної законодавчої діяльності пострадянського типу.

За оцінками європейських фахівців з екологічного права, станом на сьогодні законодавство ЄС у сфері охорони довкілля є одним з найбільших повних, розроблених, прогресивних і досконалих [1, р. 732]. Крім того, зараз часто вживається новий науковий термін – «європеїзація права довкілля», що розуміється як «сталій, впевнений, насичений і широк впливовий», а також «невпинний» прогресивний розвиток, що створює найбільш важливий аспект денационалізації права довкілля, яке само по собі виникло із міжнародного права навколишнього середовища і міжнародного торгового права [2, с. 2].

У 1998 р. Україна і ЄС уклали Угоду про партнерство та співробітництво, яка була розрахована на 10-річний період. Разом із Планом дій Україна – ЄС (2005–2009 рр.) вони забезпечили політичну, правову та практичну основи для подальшого розвитку стосунків Україна – ЄС. А після підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію) інтеграційні процеси лише посилювалися, перейшли на зовсім новий рівень. В тому числі це стосується законодавства про довкілля, де необхідно впровадити 29 Директив та Регламентів ЄС в межах восьми секторів.

Аналіз останніх наукових досліджень і матеріалів свідчить, що вивчення основ, методів та механізмів співпраці із Європейським Союзом у сфері охорони довкілля не втрачає своєї актуальності й сьогодні, а після підписання Угоди про асоціацію потребує поновлення такого наукового та експертного аналізу й надалі задля ефективного втілення цих інтеграційних процесів. Окремі аспекти такої співпраці були предметом низки наукових досліджень й висвітлювалися, зокрема, такими українськими вченими, як А.О. Андрусевич, Н.І. Андрусевич, Дж.Е. Бонайн, Т.О. Будякова, С.М. Кравченко, З.Я. Козак, В.І. Лозо, Н.Р. Малишева, М.О. Медведєва, М.М. Микієвич, Ю.С. Шемшученко та ін.

Відповідно, **метою** даної статті є дослідження основ права навколишнього середовища ЄС, визначення його впливу на національне законодавство та узагальнення особливостей практичного втілення зобов'язань нашої держави, взятих на себе в рамках Угоди про асоціацію.

Виклад основного матеріалу. Право навколишнього середовища ЄС пройшло досить складний

шлях становлення та розвитку. Стокгольмська конференція ООН з питань навколишнього середовища, що відбулася в 1972 р., дала поштовх для формування самостійної політики ЄС у галузі охорони навколишнього середовища. Починаючи з 1973 р. ця політика втілюється у програмах чи планах дій з охорони довкілля, що містять декларації принципів і основних підходів, а також пріоритетних шляхів вирішення екологічних проблем на період прийняття цих програм та планів дій. Саме в цих програмах (у період з 1973 по 1982 р.) було закріплено 11 базових принципів, що створили фундамент екологічної політики ЄС на майбутнє, таких як: принцип «краще попереджати, ніж лікувати»; принцип «забруднювач платить»; екологічна політика ЄС має брати до уваги інтереси країн, що розвиваються; охорона довкілля є справою кожного, що потребує об'єднання зусиль щодо поліпшення екологічного виховання.

На початку 2010 р. набув чинності Лісабонський договір про функціонування Європейського Союзу, який вніс суттєві зміни до інституційної та правової системи ЄС. Зміни торкнулися й політики ЄС у сфері охорони довкілля. Наприклад, серед цілей функціонування ЄС визначено досягнення сталого розвитку Європи і всієї планети Земля, виокремлено принцип інтеграції в екологічній сфері, особливу увагу приділено проблемі зміни клімату, зазначено про важливість впровадження енергоефективних та енергозберігаючих технологій, розвитку нових та відновлювальних джерел енергії з урахуванням необхідності збереження навколишнього середовища, засновано інститут громадської ініціативи, яка матиме вплив і на екологічну політику ЄС, а також визначено деякі питання розподілу компетенції між інститутами ЄС у сфері охорони довкілля.

Європейська Комісія у 2012 р. представила нову Сьому програму дій з охорони навколишнього середовища до 2020 р. під назвою «Жити добре, в межах можливостей нашої планети», яка буде керівною для екологічної політики на період до 2020 р. Вона направлена на підвищення екологічної сталості в Європі та перетворення ЄС у інклюзивну і сталу «зелену» економіку.

Для класифікації законодавства в сфері охорони навколишнього середовища використовують поділ на «горизонтальне» та «вертикальне» законодавство. «Горизонтальне» — пов'язане з загальними питаннями у сфері охорони довкілля, воно застосовується для регулювання різних питань, що стосуються навколишнього середовища. Сюди можна віднести законодавство щодо доступу до екологічної інформації, оцінки впливу на навколишнє середовище, звітування про імплементацію директив у сфері охорони довкілля. До «вертикального» законодавства належать нормативно-правові акти, які регулюють конкретні сфери діяльності, наприклад, поводження з відходами, охорона вод, біорізноманіття тощо [3, с. 56].

Право навколишнього середовища окремої держави – члена ЄС включає всі норми, що «впливають із міжнародних договорів і звичаїв, директив і

регламентів ЄС, національних конституцій, законодавства, муніципальних постанов, постанов прийнятих національними та місцевими виконавчими й адміністративними органами, рішень суду і звичаєвого права» [4, р. 12].

Право ЄС звернене насамперед до держав-членів, які повинні неухильно дотримуватися правових настанов директив, регламентів, рішень та інших актів ЄС, оскільки в момент вступу до цього об'єднання держави-члени взяли на себе однакові зобов'язання один перед одним задля спільної мети, яка полягає у поступовій інтеграції економічних і політичних систем держав-членів та створення єдиного ринку, заснованого на вільному переміщенні товарів, робочої сили, капіталу та послуг. Одночасно багато держав Європи, що на сьогодні не є членами, висловили бажання або сповіщають про наміри до вступу в майбутньому до цього міжнародного утворення. Однією з основних умов прийняття до ЄС нових членів є адаптація їх внутрішнього законодавства до права ЄС.

ЄС прагне налагодити більш тісні відносини з Україною, виходячи за рамки простого двостороннього співробітництва у напрямку поступової економічної інтеграції та поглиблення політичного співробітництва. Україна є пріоритетною країною-партнером у рамках Європейської політики сусідства та Східного партнерства. Угода про партнерство і співробітництво набрала чинності ще у 1998 р. та забезпечувала рамки співпраці між ЄС та Україною по усіх ключових напрямках реформ. Співробітництво здійснювалося з метою боротьби з погіршенням стану навколишнього середовища і, зокрема, охоплювало такі питання, як: ефективний моніторинг рівнів забруднення й оцінка стану навколишнього середовища; система інформації про стан навколишнього середовища; боротьба з локальним, регіональним і транскордонним забрудненням атмосферного повітря та води; відновлення природного стану навколишнього середовища; стале, ефективне й екологічно безпечне виробництво та використання енергії; безпека підприємств; класифікація та безпечне використання хімічних речовин; якість води тощо.

У 2004 р. Законом України було затверджено Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, яка визначила, що метою цієї адаптації є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються ЄС до держав, які мають намір вступити до нього. На першому етапі виконання Програми пріоритетними сферами, в яких здійснюється адаптація законодавства України, є охорона здоров'я і життя людей, тварин і рослин, охорона навколишнього середовища [5, с. 356].

З 2009 р. співпраця України з Європейським Союзом, зокрема, у сфері охорони довкілля, здійснюється в рамках виконання Порядку денного асоціації між Україною та ЄС. Його розроблено на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції, спільної участі, спільної відповідальності та спіль-

ної оцінки. 16 березня 2015 р. Рада асоціації між Україною та ЄС схвалила оновлений Порядок денний асоціації (шляхом обміну листами), який станом на сьогодні є спільним практичним інструментом підготовки та сприяння повній імplementації Угоди про асоціацію. Питання охорони довкілля в Порядку денному асоціації закріплені в розділі «Інші сфери співробітництва» і стосуються підготовки до імplementації *acquis* ЄС та підтримки України у: розробці та імplementації стратегії та плану дій з навколишнього середовища; посиленні адміністративної спроможності, розробці та імplementації законодавства, стратегій та планів у сфері навколишнього природного середовища, зокрема, щодо оцінки впливу на довкілля, доступу до інформації та участі громадськості; розвитку національних імplementаційних інструментів відповідно до багатосторонніх угод у сфері охорони довкілля тощо.

Інтеграційні процеси лише посилюються, перейшли на новий рівень після підписання «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони». Політичну частину угоди було підписано 21 березня 2014 р., а економічну – 27 червня 2014 р. 16 вересня 2014 р. Європейський парламент синхронно з Верховною Радою України ратифікували Угоду про асоціацію між Україною і Європейським Союзом.

Нова угода визначає основні напрямки подальшого розвитку двосторонньої співпраці України та ЄС у сфері охорони довкілля після підписання та набрання чинності Угоди про асоціацію. Велику частину Угоди становлять додатки до неї. Угодою створюється асоціація між Україною та ЄС, яка, серед іншого, спрямована на поступове зближення Сторін на основі спільних цінностей, наближення України до політики ЄС, створення умов для зростання тісної співпраці в різних сферах спільного інтересу, в яку, серед іншого, входить і охорона довкілля. Така співпраця здійснюватиметься для розробки всеохоплюючої стратегії щодо довкілля, розробки секторних стратегій, розробки та імplementації політики зі зміни клімату. Велика увага приділяється питанню дотримання існуючого екологічного законодавства та багатосторонніх природоохоронних угод в контексті створення зони вільної торгівлі. Сторони, серед іншого, підтверджують, що «торгівля повинна сприяти сталому розвитку в усіх його вимірах». У цьому ж контексті Угода містить окремі зобов'язання щодо торгівлі продуктами лісу та рибними продуктами [6, с. 9].

Перші кроки в напрямку адаптації у сфері охорони довкілля в контексті Угоди про асоціацію були зроблені в грудні 2012 р., коли Мінприроди затвердило Наказом від 17.12.2012 р. № 659 Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації). Базовий план передбачає перелік директив ЄС у сфері охорони довкілля, до яких повинно адаптуватися українське законодавство. Для

кожної директиви було визначено не лише мінімальний перелік конкретних нормативно-правових актів, котрі будуть адаптуватися, але й окреслені базові вимоги, у напрямку яких і з врахуванням яких повинно змінюватися законодавство.

Повертаючись до прийнятої Угоди про асоціацію, секторальні питання співробітництва у сфері охорони навколишнього природного середовища закріплено у Главі 6, яка так і називається «Навколишнє природне середовище» Розділ V «Економічне та галузеве співробітництво». Для України в галузі охорони довкілля впровадження законодавства ЄС відбувається в межах восьми секторів. Загалом воно регламентується 29 джерелами права — Директивами та Регламентами ЄС у цій сфері, що встановлюють загальні правила та стандарти, які повинні бути перенесені до внутрішньодержавного права. На відміну від сучасного природоохоронного законодавства України, яке у багатьох аспектах є декларативним, джерела права ЄС визначають кількісні та якісні результати, які треба досягти кожній країні протягом визначеного періоду часу.

Особливістю Директив ЄС є те, що держави повинні адаптувати своє законодавство для досягнення цілей, визначених Директивами, але при цьому самі визначають методи їх досягнення. У Додатку ХХХ Угоди про асоціацію виділені наступні сектори: управління довкіллям та інтеграція екологічної політики у інші галузеві політики; якість атмосферного повітря; управління відходами та ресурсами; якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище; охорона природи; промислове забруднення та техногенні загрози; зміна клімату та захист озонового шару; генетично модифіковані організми.

Оскільки ці сектори в галузі охорони навколишнього природного середовища є об'ємними, зупинимося на одному з них. Позаяк інструменти управління довкіллям та інтеграції екологічної політики охоплюють чи скоріше пронизують майже всі інші секторальні політики (транспортну, енергетичну, сільськогосподарську, туристичну, промислову тощо), то вони називаються наскрізними, або горизонтальними. Відповідний сектор екологічного права ЄС називається горизонтальним. Горизонтальне екологічне право ЄС представлено п'ятьма директивами. З них до списку Угоди про асоціацію увійшли чотири: 2003/4/ЄС про доступ до інформації; 2001/42/ЄС про стратегічну екологічну оцінку (СЕО); 2003/35/ЄС про участь громадськості; 2011/92/ЄС про оцінку впливу на навколишнє середовище (ОВНС).

Вітчизняне законодавство у цій сфері, незважаючи на досить розвинену нормативно-правову базу, не повністю або лише частково відповідає вимогам ЄС. Відтак, імплементація зазначених Директив пов'язана із необхідністю внесення значних змін і доповнень у правовому полі (за виключенням законодавства щодо доступу до екологічної інформації, де рівень відповідності є досить високим) [7, с. 4]. Терміни впровадження заходів з наближення законо-

давства України до вимог, зазначених вище чотирьох Директив ЄС за різними їх положеннями становлять від двох до трьох років.

Директива 2003/4/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 28 січня 2003 р. про доступ громадськості до екологічної інформації та про скасування Директиви Ради 90/313/ЄС передбачає наступні цілі: забезпечити право на доступ до екологічної інформації, яка знаходиться у розпорядженні державних органів та визначення основних умов і практичних механізмів його реалізації; забезпечити, щоб зазвичай екологічна інформація ставала дедалі доступнішою та розповсюджувалася серед громадськості з метою досягнення найбільш широкої систематичної доступності та розповсюдження екологічної інформації серед громадськості.

Зміст основних положень Директиви полягає у наступному: подано визначення терміну екологічної інформації, заявника, громадськості тощо; передбачено перелік прав громадян та обов'язки державних органів щодо доступу до інформації про навколишнє природне середовище за запитом; зазначено винятки щодо доступу до інформації (умови, за яких запит про надання екологічної інформації може бути відхилений); передбачено грошовий збір (умови, за яких надання інформації може бути платним); визначено гарантії доступу до правосуддя з питань доступу до інформації; визначено стандарти якості інформації щодо навколишнього природного середовища.

Директива визначає мінімальний перелік видів інформації, яку зобов'язані розповсюджувати органи влади. Наприклад, що стосується звітів, даних про моніторинг про стан довкілля чи екологічні дозволи в Україні — ця екологічна інформація поширюється неякісно. А в Національних імплементаційних звітах до окремих міжнародних договорів у сфері охорони довкілля відповідальні особи часто перебільшують досягнення нашої держави або ж невчасно подають ці звіти.

Відповідні зміни до національного законодавства необхідні для: підвищення якості надання екологічної інформації; покращення доступу до цієї інформації для громадськості; посилення відповідальності за неналежно надану або ненадану екологічну інформацію; підвищення екологічної свідомості й обізнаності громадян України в контексті євроінтеграції.

Апроксимацію законодавства України до положень Директиви про доступ до інформації передбачається здійснити протягом 2014–2016 рр. У правознавстві під апроксимацією розуміється метод наближення одних правових систем до інших. Наприклад, Мінприроди у серпні 2014 р. презентувало Національну стратегію апроксимації законодавства України до законодавства ЄС.

Директива 2011/92/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 грудня 2011 р. про оцінку впливу окремих державних і приватних проектів на навколишнє середовище (була доповнена Директивою 2014/52/ЄС від 16 квітня 2014 р. і вступила в силу 15 травня 2014 р.) встановлює правила проведення процедури оцінки впливу на навколишнє середови-

ще (далі – ОВНС) і стосується оцінки екологічних наслідків державних і приватних проектів, які, ймовірно, матимуть значний вплив на навколишнє середовище. ОВНС здійснюється для всіх проектів, зазначених у Додатку I до Директиви про ОВНС, які розглядаються як такі, що мають значний вплив на навколишнє середовище і потребують ОВНС (наприклад, атомні електростанції, залізничні лінії далекого сполучення, автомагістралі і швидкісні дороги тощо).

На розсуд держав ОВНС проводиться для проектів, зазначених у Додатку II до Директиви про ОВНС, тобто щодо таких проектів національні органи влади повинні вирішити, чи є ОВНС необхідною. Це робиться шляхом «процедури відбору», яка визначає можливі наслідки проектів на основі порогових значень/критеріїв або індивідуального (case-by-case) розгляду. Незалежно від підходу, національні органи влади повинні брати до уваги критерії, викладені в Додатку III Директиви. Проекти, перелічені у Додатку II, можна умовно розділити на дві категорії: такі, що не увійшли до Додатку I через їхню нижчу потенційну небезпеку у зв'язку із меншою потужністю/об'ємами, наприклад, залізниці, комплекси для збору відходів, дороги, водоочисні споруди, не включені до Додатку I, а також інші види проектів – міського розвитку, протипаводкові заходи, гірськолижні та готельні комплекси тощо [8, с. 20].

Процедуру ОВНС можна узагальнити наступним чином: замовник може звернутися до компетентного органу для того, щоб дізнатися, що мають включати матеріали ОВНС, які він має представити; замовник має надати інформацію про вплив на навколишнє середовище (звіт з ОВНС – Додаток IV); повідомити природоохоронні органи та громадськість (а також зачеплені держави-члени) та провести з ними консультації; компетентний орган приймає рішення, беручи до уваги результати консультацій; громадськість інформується про остаточне рішення і має право оскаржити його в суді.

У зв'язку із прийняттям Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI, згідно з яким було спрощено порядок отримання дозволів на будівництво та виключено проекти будівництва щодо об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, із переліку об'єктів державної екологічної експертизи, в системі оцінки впливу проектів на навколишнє середовище відбулись суттєві зміни. Внаслідок вищевказаних змін у процедурі оцінки впливу на навколишнє середовище Україна ще більше віддалилася від європейського зразка, а прийнята законодавча база зробила ще складнішим виконання міжнародних зобов'язань у сфері участі громадськості та оцінки впливу проектів на навколишнє середовище у транскордонному контексті.

Ст. 31 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» передбачає, що експертизі щодо додержання нормативів з питань санітарного та епідеміологічного благополуччя населення, екології, охорони праці, енергозбереження, пожежної, тех-

ногенної, ядерної та радіаційної безпеки, міцності, надійності, довговічності будинків і споруд, їх експлуатаційної безпеки та інженерного забезпечення підлягає лише проектна документація на будівництво об'єктів, які відносяться до IV і V категорій категорій складності. При цьому, відповідно до Порядку віднесення об'єктів будівництва до IV і V категорій складності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.04.2011 р. № 557, потенційний чи дійсний вплив на довкілля не є критерієм при визначенні категорії складності об'єкта будівництва. Співвідношення таких об'єктів і об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, для яких раніше була обов'язковою екологічна експертиза, певний час залишалося невизначеним. Лише у 2013 р. Національним стандартом України «Визначення класу наслідків (відповідності) та категорії складності об'єктів будівництва» ДСТУ-Н Б В.1.2-16:2013 було закріплено, що об'єкти, визначені у Переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, необхідно відносити до V категорії складності [9, с. 8].

Апроксимацію законодавства України до положень Директиви про ОВНС передбачається здійснити протягом 2014–2017 років. Для проектів, що належать до сфери застосування Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, усі положення Директиви мали бути імплементовані до 01.01.2013 р., як зазначено у Протоколі про приєднання України до цього Договору. До інших проектів застосовуються наступні положення: прийняття національного законодавства та визначення уповноваженого органу (органів) – ці положення Директиви мають бути впроваджені протягом двох років з дати набрання чинності цією Угодою; встановлення вимог, за якими проекти, зазначені у Додатку I, підлягають оцінці впливу на навколишнє середовище, та процедури визначення, які з проектів, зазначених у Додатку II, потребують ОВНС (протягом трьох років); визначення обсягу інформації, яка має надаватися розробником (протягом трьох років); встановлення процедури консультацій з органами з питань охорони навколишнього середовища та процедури консультацій з громадськістю (протягом двох років); досягнення домовленостей з сусідніми країнами щодо обміну інформацією та проведення консультацій (протягом трьох років); запровадження заходів щодо повідомлення громадськості про прийняті рішення за заявами про надання дозволу на реалізацію проекту (протягом двох років з дати набрання чинності цією Угодою).

Висновки. Угода про асоціацію між Україною та ЄС – це новий поштовх для вдосконалення правового регулювання відносин у сфері довкілля, покращення виконання міжнародно-правових стандартів через призму джерел права Європейського Союзу, який чи не найбільш відповідально у всьому світі дотримується концепції сталого розвитку.

Узагальнюючи необхідні дії для апроксимації законодавства України до положень Директив ЄС, зокрема тих, що проаналізовані вище в секторі управ-

ління доквіллям та інтеграції екологічної політики у інші галузеві політики, їх можна поділити на загальні і спеціальні. Що стосується загальних, то практично у кожному випадку потрібно:

1. Прийняти відповідне спеціальне національне законодавство та визначити уповноважений орган з конкретного питання;

2. Визначити процедуру консультацій з громадськістю з екологічних питань;

3. Забезпечити максимальний доступ для громадськості у реалізації екологічно-значимих рішень;

4. Забезпечити домовленості з сусідніми державами щодо обміну екологічною інформацією;

5. Встановити процедуру консультацій та налагодити співпрацю між органами влади та місцевого самоврядування з питань охорони навколишнього природного середовища.

Спеціальні заходи щодо апроксимації конкретної Директиви ЄС у галузі охорони довкілля передбачені безпосередньо Додатком XXX Угоди про асоціацію.

Попри те, що джерела права Європейського Союзу не є джерелами права України, вони мають значний вплив на законодавство нашої держави, беручи до уваги зобов'язання, передбачені Угодою про асоціацію перед державами – членами Європейського Союзу. У подальшому, враховуючи актуальні напрямки національної зовнішньої політики, такі інтеграційні процеси будуть лише посилюватися, а із набуттям Україною членства в ЄС джерела європейського права стануть обов'язковими і в ієрархії національного законодавства та займатимуть свою нішу поміж Конституцією, ратифікованими міжнародними договорами та законами України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Sands Ph. Principles of international environmental law / Ph. Sands. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 2-d ed. – P. 732.
2. Meßerschmidt K. Europäisches Umweltrecht – München: Verlag C.H. Beck, 2011. – 1007 с. – С. 2.
3. Микієвич М.М., Андрусевич Н.І., Будякова Т.О. Європейське право навколишнього середовища : [навч. посіб.] / [М.М. Микієвич, Н.І. Андрусевич, Т.О. Будякова]. – Львів, 2004. – С. 56.
4. Kiss A., Shelton D. Manual of European Environmental Law. Cambridge, 1995. P.12.
5. Лозо В.И. Правовые основы экологической стратегии Европейского Союза (Концепция, программное обеспечение, систематизация и комментарий действующего законодательства ЕС) / В.И. Лозо. – Х. : Право, 2008. – С. 356.
6. Оцінка екологічної складової двостороннього співробітництва між Україною та ЄС / Під ред. Н. Андрусевич. – Львів. – 2013. – С. 9.
7. Управління доквіллям та інтеграція екологічної політики до інших галузевих політик: короткий опис Директив ЄС та графіку їх впровадження // Проект технічної допомоги ЄС «Додаткова підтримка Міністерства екології та природних ресурсів України у впровадженні секторальної бюджетної підтримки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sbs-envir.org/images/documents/Upravlinnya_brochure_final.pdf.
8. Оцінка впливу на довкілля та участь громадськості: аналітичний порівняльний огляд європейського й українського законодавства та рекомендації щодо впровадження європейських стандартів в Україні. – Львів : ЕПЛ, 2013. – С. 20.
9. Управління доквіллям та інтеграція екологічної політики у інші галузеві політики // Complementary Support to the Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine (MENR) for the Sector Budget Support Implementation – An EU funded project [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sbs-envir.org/images/documents/mep_21.08.2014/horizontal.pdf.